

Мр Гордана Дракић, асистент
Правног факултета у Новом Саду

ПРАВНИ ПАРТИКУЛАРИЗАМ У КРАЉЕВИНИ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА И РАД НА ЊЕГОВОМ ПРЕВАЗИЛАЖЕЊУ

Сажетак: У раду се говори о проблему правног партикуларизма у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Приказани су органи који су се бавили пословима изједначења права као и ток рада на доношењу јединствених правосудних закона. У раду се указује и на разлоге због којих је законодавни рад у првих десет година постојања заједничке државе Срба, Хрвата и Словенаца био спор и неефикасан.

Кључне речи: правни партикуларизам, законодавни рад, изједначавање законодавства, Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца

Југословенске земље су 1. децембра 1918. године ушле у заједничку државу свака са својим посебним правом, по којем су, до тренутка уједињења, живеље у оквиру претходних држава. "Упркос унитарном уређењу нове државе настале 1. децембра 1918. и уставно конституисане 28. јуна 1921, њен правни систем носио је до краја обележја партикуларизма; држава није била јединствено правно подручје, него је представљала скуп посебних регионалних права, наслеђених из ранијих правних система појединих земаља из њиховог тадашњег државноправног оквира."¹ Кра-

¹ Љ. Крљуш, *Правна историја српског народа*, Нови Сад 2002, 534.

љевину Срба, Хрвата и Словенаца чинило је, када је **реч о правном систему**, шест правних подручја: србијанско, војвођанско, црногорско, хрватско-славонско, далматинско-словеначко и босанско-херцеговачко. Подела на правна подручја била је извршена с обзиром на правне прописе који су се на поједином подручју примењивали, као и на судско-административну надлежност.

- Србијанско правно подручје у судско-административном погледу чинила је територија надлежности Касационог суда у Београду и апелационих судова у Београду и Скопљу. На овом подручју је важило право некадашње Краљевине Србије, уколико није било измењено каснијим прописима Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца;

- Војвођанско тј. правно подручје Војводине са Међумурјем спадало је под надлежност Касационог суда Одељења Б. у Новом Саду. На овој територији важило је углавном мађарско право. Оно је било примењивано уколико није било у супротности са одредбама новог законодавства. На оном делу територије Војводине, који је некада припадао Војној граници важило је аустријско право под истим условима као мађарско. То је било подручје Окружног суда у Панчеву и среских судова у Банатском Карловцу, Белој Цркви, Ковину, Тителу и Жабљу;

- Црногорско правно подручје чинила је територија надлежности Великог суда у Подгорици. На овом подручју је важило право бивше Краљевине Црне Горе;

- Хрватско-славонско правно подручје је обухватало територију бивше Краљевине Хрватске, Славоније и Далмације, без Далмације, Истре и Међумурја. У судско-административном погледу то је било подручје у надлежности Стола седморице у Загребу – Одељења А (за Хрватску), односно Банског стола, касније Апелационог суда у Загребу. На овом подручју је важило аутономно право Хрватске, хрватско-угарско, тзв. заједничко право и аустријско право;

- Далматинско-словеначко правно подручје је обухватало Далмацију са острвима Пагом, Рабом и Крком, подручје котара Кастав и Словенију. Према судско-административној подели то је било подручје надлежности Одељења Б. Стола седморице у Загребу и апелационих судова у Сплиту и Љубљани. На овом подручју је важило новелирано аустријско право;

- Босанско-херцеговачко правно подручје обухватало је територију Босне и Херцеговине тј. надлежности Врховног суда у Сарајеву. Једним делом је, на овом подручју, важило аустријско право док је за Муслимане у области брачног права важило искључиво шеријатско право.²

² Ф. Чулиновић, *Државноправна историја југославенских земаља XIX и XX вијека II*, Загреб 1959, 308 и даље.

Разнолики правни систем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца условљавао је нејединствену примену права. Застарелост, превазиђеност, старих закона и државно јединство била су два основна разлога због којих се морало приступити изградњи јединственог законодавства.

Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца је, одмах по уједињењу, имала пред собом компликован задатак да се истовремено побрине о изједначењу закона и њиховом темељном реформисању. Темељна реформа застарелих законских текстова подразумевала је обиман посао израде низа нових закона. То је, наравно, захтевало доста времена, чиме се са друге стране посао изједначења закона одуговлачио. Идеја о брзом изједначењу закона је, опет, ишла на уштрб реформе коју су изискивали нови друштвени односи и захтеви савремене науке.³

Пословима изједначења права нарочито су се бавила два министарства. То су била Министарство припреме за уставотворну скупштину и изједначење закона и Министарство правде.⁴ Организација Министарства правде била је прописана *Уредбом о уређењу Министарства правде* од 14. децембра 1919. године.⁵ Према члану 4. ове Уредбе у оквиру Министарства правде су постојала четири одељења: 1) Одељење административно, 2) Одељење за израду законских пројеката, 3) Одељење за казнене заводе и рачуноводство и 4) Одељење за накнаду штете причињене ратом.

Одељење за израду законских пројеката је проучавало законске текстове и давало мишљење министру правде које законске одредбе је требало исправити, вршило је, затим, упоредно-правно проучавање закона који су се тицали судства и предлагало министру правде која би напредна решења из страних закона требало прихватити. Ово Одељење је, даље, прикупљало одлуке Касационог суда, старало се о штампању Зборника закона и уредаба и вршило друге послове.

Према члану 10. *Уредбе о уређењу Министарства правде* уз Одељење за израду законских пројеката, у циљу стручне и хармоничне израде законских пројеката и непрекидног рада на усавршавању постојећег законодавства, основан је Стални законодавни савет. Савет је имао задатак да израђује пројекте заједничког законодавства из ресора Министарства правде али и из надлежности других министарстава. Остала министарства

³ О томе да је изједначење закона представљало један од основних проблема у заједничкој држави сведочи, између осталог, постојање бројних чланака савременика о тој теми. У њима су се аутори критички освртали на рад државних органа на пољу превазилажења правног партикуларизма.

⁴ Након доношења Видовданског устава првопоменутом Министарству је промењен назив у Министарство за изједначење закона.

⁵ *Службене Новине Краљевине СХС*, бр. 168 од 23. децембра 1919. године.

су имала обавезу да пројекте које су сама израдила упуте Савету на преглед.

Дакле, Стални законодавни савет је био ауторитативна инстанца за израду и изједначење закона. Имао је три одсека: приватно-правни, кривично-правни и јавно-правни. Стални законодавни савет су чинили стални, почасни и привремени чланови. Сталне чланове Савета постављао је министар правде из реда професора права на универзитету, судија и других правних стручњака. У оквиру Сталног законодавног савета био је формиран ужи одбор који је одлучивао које законске пројекте треба радити и упућивао их одговарајућем одсеку. Стални законодавни савет је сарађивао са појединим министарствима и са Законодавним одбором Народне скупштине.⁶

Законодавни одбор је био установљен прелазним одредбама Видовданског устава, као тело на које је био пренет добар део законодавне надлежности. Идеја о формирању једног специјалног одбора са самосталном делатношћу потекла је од групе демократских посланика. Они су у том телу видели најбоље решење за убрзање рада на изједначењу закона у држави. Посланици Радикалне странке су прихватили овај предлог инсистирајући да се надлежност Одбора унеколико сузи. Представници опозиције су се супротставили установљавању Законодавног одбора истичући да се тиме сужава суштинска власт и ограничавају основне функције парламента.⁷

Законодавни одбор, је, најпре, имао задатак да изврши ликвидацију правног провизоријума на тај начин што је требало да укине, измени или остави у важности привремене законе, уредбе, правилнике и решења које су доносиле владе за време провизоријума. Према члану 130. Видовданског устава, један мањи део тих аката могао се изменити само законодавним путем. У питању су били привремени закони, уредбе, правилници и решења који су се односили на: аграрне односе у земљи; Народну банку Краљевине СХС; ликвидацију мораторног стања и ликвидацију правног стања створеног ратом и накнаду штете ратом причињене; државне зајмове и на убрзање рада и поступка код судова.⁸ За други већи део привремених закона, уредаба, правилника и решења Уставом је био прописан поступак испитивања и озакоњења у Законодавном одбору.

Наиме, према члану 130. Видовданског устава, влада је била дужна, да у року од месец дана од проглашења Устава, све поменуте акте упуту Законодавном одбору на преглед. Одбор је, затим, био дужан да прегледа

⁶ Исто, члан 14. и 16.

⁷ Б. Глигоријевић, *Парламент и политичке странке у Југославији (1919-1929)*, Београд 1979, 114.

⁸ *Службене Новине Краљевине СХС*, бр. 142 А од 28. јуна 1921. године.

све достављене акте у року од пет месеци и да одлучи који од њих остају у важности без измена, који се мењају, а који укидају. Одлуке Законодавног одбора су се, затим, проглашавале као закон, дакле у *Службеним Новинама Краљевине СХС*. Они акти о којима Одбор није, у остављеном року, донео никакву одлуку важили су и даље, с тим да су се убудуће могли изменити само редовним законодавним путем. Они привремени закони, уредбе, правилници и решења које влада није поднела, у року од месец дана, Одбору на преглед престајали су да важе.

Законодавни одбор је у погледу измене, озакоњења или укидања уредаба имао законодавну власт на одређено време коју је самостално вршио. На његов рад је значајно утицала влада с обзиром на то да му је она достављала привремене законе, уредбе, правилнике, решења и друге акте на преглед. Законодавни одбор је у прописаном року од пет месеци решавао укупно 783 предмета. Успео је да донесе одлуку за 571 предмет, док је 212 предмета остало нерешено.⁹

Законодавни одбор је имао једну још значајнију улогу која се састојала у претресању и усвајању законодавних предлога који су за предмет имали изједначење законодавства. Чланом 133. Видовданског устава био је предвиђен краћи поступак за изједначење законодавства и управе у земљи. Уставом је било прописано да се сви законски предлози, који имају за предмет изједначење законодавства и управе поднесени било од владе или од појединих посланика, упућују преко Председништва Скупштине Законодавном одбору.

Извештај Законодавног одбора са предлогом који је Одбор усвојио слао се, затим, Народној Скупштини на решавање. Народна Скупштина је о поднетим законским предлозима решавала поименичним гласањем једанпут и у целини да ли их прима или одбацује. У Скупштини се, дакле, само изјашњавало о законским предлозима у оној редакцији у којој су изашли из Законодавног одбора, без права посланика да предлоге мењају и о њима дискутују. Дозвољене су биле само кратке изјаве парламентарних група.

Краћи поступак за изједначење закона важио је, сходно Уставу, у року од пет година од дана ступања на снагу највишег правног акта. Видовдански устав је дозвољавао могућност да рок од пет година за изједначење законодавства по краћем поступку буде законом продужен.

Период од 1921. до 1929. године био је испуњен настојањима државне власти да обезбеди остваривање уставно-правног система прокламованог у Видовданском уставу, као и да друштвена кретања усмери ка

⁹ М. Трифуновић, *Законодавни одбор*, Нови живот, Београд 1922, VIII, 2, 234-235.

реализацији основних уставних начела. "Успешност тих напора траје релативно кратко јер убрзо наступа политичка дестабилизација у којој је само скупштина изабрана 1920. године имала трајање мандата прописано Уставом. Све остале скупштине биле су распуштене пре истека мандата и у свом раду трпеле су већу или мању опструкцију појединих политичких партија из Хрватске, Словеније и Босне. Избори за нове скупштине одржани су 1920, 1923, 1925. и 1927. године".¹⁰

У даљем тексту ћемо покушати да, укратко, прикажемо како је текао рад на унификацији закона из области судства. Наиме, релативно рано се јавила идеја о потреби унифицирања законских прописа из области судства и судског поступка што је требало да буде темељ за креирање јединственог законодавства у целини.

Решењем министра правде је, још, у јулу 1919. године била одређена комисија за изједначење грађанских закона. Овој комисији је била поверена и израда пројекта закона о уређењу судова. Нешто касније, након оснивања Сталног законодавног савета тај посао је био поверен приватно-правном одсеку Савета. Први нацрт је био готов већ у августу 1920. године. Након обављених консултација са угледним универзитетским професорима, тај нацрт је у децембру исте године био поднет министру правде као пројекат закона о уређењу судова. Цео материјал је, затим, био претресен од стране шире комисије коју је у марту 1921. године сазвао тадашњи министар правде. Након претресања текста пројекта, шира комисија је формулисала смернице за даљи рад и изабрала један ужи одбор за израду дефинитивне редакције пројекта. Ужи одбор је израдио први део пројекта, а затим је министар правде, у априлу 1922. године, коначну редакцију поверио члану ужег одбора др Хугу Верку, адвокату из Загреба и каснијем члану Сталног законодавног савета.¹¹

Др Хуго Верк је довршио израду нацрта и поднео га Министарству правде у октобру 1922. године. Након тога нацрт је прегледао редакциони одбор и извршио незнатне интервенције у тексту. Министар правде је својим решењем од 5. октобра 1923. године предложио председништву Народне Скупштине нацрт закона о уређењу судова, у циљу да Скупштина поступи по члану 133. Устава. Међутим, нацрт који је у октобру 1923. године био предложен Скупштини у много чему се разликовао од пројекта који је израдио др Верк и који је редиговао редакциони одбор. У њему су биле извршене битне измене од стране, по речима др Верка, "непознатих радника".¹²

¹⁰ М. Зечевић, *Југославија 1918-1922*, Београд 1994, 44.

¹¹ М. Чубински, *Нове судске реформе*, Београд 1925, 8-9.

¹² Х. Верк, *Поводом основе закона о уређењу судова*, Мјесечник, Загреб 1925, 2, 50-51. Аутор је у чланку изразио жаљење што "преинаке учињене том нацрту најпре од првих, пак

За израду пројекта закона о судијама била је одређена комисија решењем тадашњег министра правде од 16. децембра 1920. године. Комисију су чинили један министар без портфеља, универзитетски професор, судије Касационог суда, председник Београдског првостепеног суда и неколико судија из највиших покрајинских судова. Комисија је израдила текст пројекта и поднела га Министарству правде у мају 1921. године. Министарство је, затим, одредило ужу комисију за израду дефинитивног текста пројекта. Ужа комисија је свој задатак испунила у току фебруара и марта месеца 1922. године".¹³

Министар правде је 14. јула 1923. године упутио допис председнику Народне скупштине с молбом да текст предлога Закона о судијама достави Скупштини на решавање. При том је нагласио да би о поменутом предлогу, у Скупштини, требало решавати по краћем поступку који је био прописан чланом 133. Устава, с обзиром на то се радило о изједначењу законодавства.¹⁴

На седници Законодавног одбора Народне скупштине која је одржана 21. јула 1923. године основана је секција за проучавање законског предлога о судијама. У ову секцију су ушли представници више политичких странака.¹⁵

Међутим, на седници Законодавног одбора која је одржана 24. септембра 1923. године један од чланова секције за проучавање законског предлога о судијама скренуо је пажњу председника Одбора на проблеме у раду секције. Он је, наиме, известио да је након конституисања секције један од чланова био постављен за министра. Услед тога, секција је престала са радом и до седнице од 24. септембра није ништа урадила. Известилац је апеловао на председника Законодавног одбора да омогући да се секција што пре састане и почне са претресом предлога закона о судијама.¹⁶

Рад на доношењу закона из области судства није био континуиран. Ометан је политичким размирицама које су често биле тема скупштинских заседања потискујући у други план законодавни рад.

На петнаестом редовном састанку Законодавног одбора који је одржан 19. јуна 1925. године расправљало се о предлогу Закона о државном тужилаштву. Уз тај предлог Одбор је требало да размотри и нацрте Закона

од других анонимних лица уздрмале су сувислост и доследност у упораби појединих техничких израза". При том је нагласио: "Предмет је преозбиљан а да га се сме олако узети. Закон о уређењу судова јест судски Устав".

¹³ М. Чубински, нав. дело, 11-12.

¹⁴ Архив Војводине, Фонд Београдски Касациони суд Б. Одељење Нови Сад 1920-1941, Бр. Предс.А.38/1923.

¹⁵ *Стенографске белешке Законодавног одбора Народне скупштине Краљевине СХС*, Београд 1924, 270.

¹⁶ Исто, 289.

о судијама и Закона о уређењу судова. Међутим, расправа поводом предлога Закона о државном тужилаштву се протегнула на више наредних седница, а већ на поменутој седници од 19. јуна је добила заоштрени тон. Посланици опозиције су се сложили да постоји потреба за доношењем судских закона али су критиковали редослед којим су проблеми решавани. Истицали су, наиме, да се кренуло "од краја" јер су сматрали да је доношењу Закона о тужилаштву требало да претходи расправљање и доношење Закона о уређењу судова и Закона о судијама. Кривицу за такав "обрнут" приступ приписивали су, наравно, владајућим круговима: "Господо, можда то није сасвим случајно, то је у стилу читаве наше политике од уједињења, да се никада није почело са главном ствари, него овако са споредном".¹⁷ На истом састанку Законодавног одбора чули су се коментари да се закони, који имају за циљ превазилажење правног партикуларизма, доносе "на брзу руку", да "не почивају на здравој подлози, јер се у њима већим делом испољава заштита партиских интереса", као и да је најпре требало донети кривични закон и закон о кривичном поступку, па затим законе о судовима и судијама и, најзад, о државном тужилаштву.¹⁸

Очигледно је да су постојале различите концепције о решењу питања доношења јединствених закона у држави. Те различите концепције биле су само један од израза неслагања владајућих странака и опозиције у погледу најважнијих државних питања.

У јуну 1926. године поново се на дневном реду Народне скупштине нашло питање Законодавног одбора с обзиром на то да за време свог, Уставом одређеног, петогодишњег мандата није успео да изврши задатак изједначења разноврсног законодавства. Народна скупштина је расправљала о потреби продужења рада Законодавног одбора. Овога пута више политичких странака је било против продужења његовог рада. Посланици су као и 1921. године, наглашавали да то значи преношење законодавног рада на једно уже тело што је било у супротности са идејом народног суверенитета. Међутим, подршку продужењу мандата Законодавног одбора пружила је, поред Радикалне странке, и Хрватска сељачка странка која је 1921. године била одлучно против установљавања тог тела. При тадашњој констелацији снага у Народној скупштини то је било довољно да се усвоји законски предлог којим је рад Законодавног одбора продужен за још три године.¹⁹

¹⁷ Стенографске белешке Законодавног одбора Народне скупштине Краљевине СХС, Београд 1925, 127.

¹⁸ Исто 134. и даље.

¹⁹ Б. Глигоријевић, нав. дело, 228.

Закон о продужењу рока за краћи поступак за изједначење законодавства и управе у земљи проглашен је 27. јуна 1926. године и имао је два члана. У првом члану је било прописано да се краћи поступак за изједначење законодавства и управе у земљи, установљен чланом 133. Видовданског устава, продужава за још три године почев од 29. јуна 1926. године.²⁰

Резултати рада на изједначењу закона су, и поред постојања уставних претпоставки, у првих неколико година били слаби. Динамика законодавног рада на пољу превазилажења правног партикуларизма је у стручној јавности била негативно оцењивана. Тако се у једном чланку из 1926. године каже: "Рад на изједначењу закона иде врло споро и тешко, иако је тај рад, не само са правног него и са државног гледишта од врло велике важности... До сад је донето само неколико закона и то, изгледа, оних где су влада и владајуће партије биле непосредно заинтересоване, све остало је још у фази пројеката".²¹

На посао изједначења законодавства неминовно су се рефлектовале друштвене и политичке прилике у земљи и успоравале га. "Због опште друштвене и политичке нестабилности у Краљевини ниједна скупштина изабрана у периоду 1921-1929. није испунила четворогодишњи мандат".²² Политичка нестабилност се огледала и у честим сменама влада. "Од 23 министарске кризе, Скупштина је изазвала само две, оборивши 1920. прву владу Веснића и 1926. пету владу Узуновића. Све остале кризе изазвао је краљ или људи из његове околине, а према његовим упутствима".²³

Са променом влада мењали су се и министри правде. Сваки нови министар правде имао је своју идеју о томе како треба спровести реформу и изједначење законодавства. Свестан да сноси одговорност за рад ресора на чијем је челу био, критички је оцењивао рад свог претходника и евентуално израђене законске пројекте и тражио извештаје од својих сарадника о томе које су законске измене неопходно потребне. То је свакако одуговлачило реформу и изједначење закона.

Правна неједнакост је имала тешких реперкусија у правосуђу, нарочито у погледу извршења судских одлука између судова са различитих правних подручја и сукоба надлежности. То је изазивало тешкоће у правном саобраћају, а код грађана је стварало утисак да код судова не могу да нађу адекватну правну заштиту. И сами судови су о томе имали различите ставове. "Хрватски Касациони суд је остао при томе да се на територији

²⁰ *Службене Новине Краљевине СХС*, бр. 268 од 24. новембра 1926. године.

²¹ Ф. Никић, *Законодавни рад Народне Скупштине*, *Летопис Матице српске*, Нови Сад 1926, 310, 227.

²² Б. Петрановић, *Историја Југославије 1918-1988, прва књига*, Београд 1988, 134.

²³ С. Прибићевић, *Диктатура Краља Александра*, Београд 1953, 99.

његове месне и стварне надлежности не могу извршивати пресуде и решења других судова осим хрватских, и о томе је био донео и начелну одлуку. Касациони суд у Београду био је заузео друго становиште, противно овоме хрватског Касационог суда. Он је нашао, да су пресуде и у опште одлуке свих судова у Краљевини ма са које судске територије, извршиве на свакој територији судских подручја, те на тај начин, бар што се тиче Србије, дао у овоме смислу упутства извршним судским органима у Србији. После ове одлуке Касационог суда у Београду, почело се у овоме питању попуштати и у Хрватској, као и у осталим покрајинама наше државе, али ипак то питање није дефинитивно решено. Тешкоће и даље постоје у овоме погледу, и све се на крају крајева своди на добру вољу и увиђавност појединих судова и извршних судских органа".²⁴

Несумњиво је да је посао изједначења и реформе закона био обиман и компликован. Међутим, савременици су сматрали да то нису били једини ни довољно јаки разлози за оправдање инертности законодавног рада. Слаби резултати били су израз дејства читавог низа разлога, који су се делили на разлоге на које се није могло утицати и на оне код којих је то било могуће.

У прву групу разлога, поред већ поменуте честе промене министара правде и компликованости предузетог посла, спадала су и недовољна средства која је држава издвајала за спровођење реформе. Недостатак материјалних средстава спречавао је министарство за изједначење закона да на том послу трајно ангажује већи број стручњака као и да све комисије за израду законских нацрта истовремено заседају.

Друга група разлога били су уствари пропусти учињени на самом почетку предузетог посла. С обзиром на то да су изједначење и реформа права били огроман посао, неопходно је било да се претходно изради план целокупног рада и формулишу његова основна начела. У току рада се, затим, требало тако постављених начела доследно придржавати јер је то био једини сигуран начин да се постигне брзина рада, усредсређеност и хармонија у свим сегментима реформе.²⁵

Непостојање општег плана целокупног рада довело је до тога да разни претпројекти нису имали исту судбину. "Једни су били претресени неколико пута у ширим комисијама, а други ни једанпут; једни су били из-

²⁴ Д. Данић, *Федерализам правосуђа у нашој држави*, Архив за правне и друштвене науке, Београд 1926, XIII, 1-2, 90-91. Аутор наводи и следеће: "судски федерализам није био намерно установљен већ се затекао услед стицаја околности, а одржава се нашим општим ненормалним политичко-парламентарним приликама".

²⁵ М. Чубински, *Изједначење и реформа закона у Краљевини СХС*, Летопис Матице српске, Нови Сад 1926, 307, 1-2, 255.

рађени у комисијама са више чланова, а други у врло малим. Предпројекте израђује обично ужа комисија и ти пројекти долазе на претрес у ширу комисију; међутим, код садашње реформе понекад се вршило наопако".²⁶

Услед одсуства рационалног плана и хармоничног рада на изједначењу закона, није било јединства у језику и терминологији законских пројеката већ је владало шаренило. Тако се дешавало да се у истом тексту нађе више дијалеката са најразличитијим терминима за исте појмове.²⁷

У текстовима савременика на тему изједначења закона поред истицања хитне потребе за окончањем тог посла као и штетног утицаја правне неједнакости на правни саобраћај и правну сигурност грађана може се уочити још једна чињеница. Наиме, аутори су истицали негативан утицај правне неједнакости и на процес политичке и националне консолидације у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Тако се истицало: "Тек кад будемо имали опште законе о свима материјама, за оне који ће важити на целој територији, моћи ћемо рећи да уједињење постоји у ствари, а не само на хартији. Јединствено законодавство је видљива слика народног јединства".²⁸

Заоштрени политички односи у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца учинили су да Народна скупштина, уместо да доноси законе, постане поприште жестоких политичких сукоба и разрачунавања. Сложена политичка ситуација кулминирала је трагичним догађајем у Скупштини 20. јуна 1928. године. Атентат у Народној скупштини ставио је тачку на постојање парламентаризма у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Трагични догађај је, по свему судећи, био само повод да краљ заведе већ припреману отворену диктатуру. Међутим, управо у периоду Шестојануарске диктатуре законодавни рад на изједначавању права је дао своје резултате и право је сразмерно највише унификовано. "Са "шестојануарским" апсолутистичким режимом влади је дана већа могућност, да без учешћа представничкога тела сама октроира законе. Сада је дакле, у тим новим приликама беспарламентарног режима законодавство кренуло бржим темпом".²⁹

²⁶ Исто, 256. Аутор је као велики недостатак навео и то што се израђени пројекти, као ни записници са радних седница, нису штампали те јавност није имала могућност да се упозна са током и евентуалним резултатима посла на изједначавању закона.

²⁷ Т. Живановић, *Досадањи рад на изједначењу законодавства у Краљевини С.Х.С.*, Архив за правне и друштвене науке, Београд 1927, XV, 3, 163.

²⁸ М. Константиновић, *Изједначење закона*, Књижевни север, Суботица 1925, I, 2, 60.

²⁹ Ф. Чулиновић, *Југославија између два рата II*, Загреб 1961, 11.

*Gordana Drakić, LL.M. Assistant
Novi Sad Faculty of Law*

Legal Particularism in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and the Steps Taken to Overcome it

Abstract

The paper discusses the problem of legal particularism that existed in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. The author firstly points to the legal territories which existed in the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, as well as the reason for initiating the task of the equating of the law and drafting of uniform laws, along with the state organs which were involved in this. Particular reference is made to the shortened procedure for the equating of law, which was prescribed by the St. Vitus' Day (*Vidovdan*) Constitution, along with the role of the Legislative Committee of the National Parliament in that procedure. The author shortly describes the progress of the legislative work done in the enacting of uniform laws in the areas of the judiciary and judicial procedure. Also described are the negative consequences which legal particularism had on the judiciary in the area of the enforcement of judicial decisions of courts from the various legal territories. The paper further discusses the reasons and socio-political circumstances which rendered the legislative work in the first ten years of the existence of the common state of Serbs, Croats and Slovenes inert and without any concrete results.